

let ville overtage først Forretningen med at købe den store samlede Ejendom og dernæst Ulejligheden med at administrere den, indtil den har fundet sine Liebhave. Jeg benægter ikke, at der er en Mulighed derfor, saa meget mindre som man har set saadanne Foreninger for 100 Aar siden. Den Gang blev der arbejdet meget kraftigt paa Udstykning. Det var i den store Godsslagterperiode. Da var det ganske almindeligt, at der stiftedes Foreninger af Bønder, som selv købte Herregaarde. Det gik overmaade godt, men der var ikke Tale om Statshjælp. Det er en Nutidens Tanke, at der skal Statshjælp til ethvert privat Foretagende, hvor godt det end er, det er nu Løsenet. Men i hvert Fald forekommer det mig, at det er meget uheldigt at forlange, at Foreningen skal begynde for fra, hver Gang en Ejendom skal købes, naar man dog paa den anden Side vil fastholde Kontinuiteten. De Laan, der blive givne, maa utvivlsomt forstaas som uopsigelige, saa længe Renter og Afdrag blive betalte, men deraf følger ogsaa, at Laantagerne maa blive ved. Her taler jeg ikke om de smaa Parcellister, men om dem, der fra først af have faaet Laan i de store Ejendomme for at udparcellere dem. De maa vedblive med Laanene, indtil de ere blevne færdige med Udparcelleringen, og det er jo givet, at det kan vare en Menneskealder; det raade de ikke for. Det forlanges i Loven, at vedkommende skal godtgøre at have Ejendommen paa Haanden, men ikke tillige at de skulle have Købere til Parcellerne. Udstykningen kan derfor vare meget længe. Men hvor kan man i Alverden vente at holde en Forening i Live, hvis Ledere ere ulønnede og afskaarne fra at maatte nyde nogen som helst Fordel, og tilmed holde den vedlige gennem lange Tider. Det forekommer mig, at der er en Modsigelse deri. Enten maa der være en Forening, en Sammenslutning for hver enkelt Handel for sig, eller ogsaa maa den Forening, der skal vedblive, have nogen Myndighed til at handle paa egen Haand. Saa kan man ikke forlange, at den, hver Gang den har en større Bondegaard, som den vil have udstykket, skal skaffe sig Approbation særlig paa denne Ejendom for at faa Laan deri. Naar den har faaet sin Vedtægt approberet, saa maa den ogsaa kunne handle noget selvstændigt, og det er dog en væsentlig Mangel paa Selvstændighed, at enhver Handel paa ny skal indstilles til Ministeren. Ikke at tale om, at naar disse Spørgsmaal skulle afgøres i

alle Enkeltheder af Ministeriet, bliver der ikke Tale om ny Regler, som man slaar fast og følger, men om vilkaarlige Afgørelser fra Ministeriets Side for hver Handels Vedkommende. Det forekommer mig ikke at være noget i og for sig tiltalende, selv om man ser nok saa velvilligt paa Regeringen, og selv om man antager, at den kan komme til at virke i lange Tider. Hvorfor skal man saa have disse Laaneforeninger og hele denne udviklede Ordning; jeg forstaar det ikke. Jeg antager, at Lovforslaget vil komme i Udvalg, og at dette vil beskæftige sig med det redaktionelle og med at skaffe fuld Klarhed i Bestemmelserne, saaledes at disse Tvivl, som ogsaa bleve nævnte af det 9de kongevalgte Medlem (Hage), kunne forsvinde. Jeg har ikke bedt om Ordet for at udtale dette, men for at sige, at jeg for mit Vedkommende ikke betragter det som noget Fremskridt, at man ved Hjælp af Statsmidler fremskynder en Opløsning og Formindskelse i Tal og Betydning af de nuværende Bøndergaardene. Det har været Aarhundreders Maal at opretholde dem, og det er i mine Tanker uforsvarligt og letsindigt at fremskynde deres Opløsning, ligesom det er besynderligt, at man vil kræve Statsmidler til hurtigere Fremme af, hvad der dog af sig selv gaar sin naturlige Gang. De heldige Tider for Smaafolk og de mindre heldige for de store have bevirket, at der, i alt Fald der, hvor jeg er bedst kendt, udfoldes en saa rivende Virksomhed for at faa indkøbt Gaarde og faa dem huggede i Stykker, og det med den tarveligste Hovedparcel, som Loven tillader, at det endogsaa er kommet saa vidt, at Gaardene omtrent forsvinde fra Byerne. Jeg ser derfor kun en Ulykke i, at man fra Statens Side yderligere fremskynder dette. Hvis Loven kun har en Udstykning af de store Ejendomme til Formaal, anser jeg den for at være uden ret megen Betydning; men det, der for mig er Hovedpunktet, er, at man ikke gaar til ved Statsmidler at lade Bøndergaardene her i Landet forsvinde eller aftage i større Mængde.

Jørgensen: Jeg vil gerne med et Par Ord anbefale det foreliggende Forslag og tror, at jeg ikke kan gøre det paa nogen bedre Maade end ved at meddele, hvilket Resultat en privat Forening i Frederiksborg Amt er kommen til, som indkøbte og udstykkede en saadan Ejendom som den, der her er Tale om. Der foreligger jo ikke mange Eksempler paa saadanne Foretagender, og jeg antager, at